

Een bijzondere tentoonstelling.

Op de Hemelvaartsdag is in het Princessehof naast de bekende goudleerkamers, de Hindoe-Javaansche beeldhouwkunst, de Indische kunstnijverheid, het Chineesche porcelein, de tegel-verzameling en andere groepen van het oude kunstambacht, een bijzondere tentoonstelling van buitengewoon fraaie, tot de laatstgenoemde afdeeling behorende, voorwerpen te zien.

Het zijn oude in hout gesneden en als aardewerk gebakken vormen, hoofdzakelijk voor gebak en marsepain, afkomstig uit de, in de 15e en 16e eeuw op het gebied der kunstnijverheid zoo zeldzaam rijke streken rondom de groote Boden-See, uit Zwitserland, Zuid-Duitschland en West-Oostenrijk dus.

De oudste stukken dragen jaartallen als 1541, 1546, 1550 en gaan in hun ornamentiek nog terug op Gothische voorbeelden, waarnaast natuurlijk de in het begin der 16e eeuw daar opkomende renaissance de hoofdtoon voert.

Op de groote uitstaltafel direct bij het binnentreden zijn vormen tentoongesteld, die nog gediend hebben voor gebak benodigd voor kerkelijke doeleinden.

In het midden de indrukwekkende figuur van den Christus met de doornenkroon op het hoofd, Maria in een stralenkrans, een voorstelling van de Stamboom van Christus, en van de stervens-sponde van Maria.

Ter weerszijden allerlei voorstellingen uit de Heilige Schrift als Adam en Eva verleid door de slang, de torenbouw te Babel, David en Goliath en vooral Salomo's oordeel, waarvan zoowel de aanklacht, de ondervraging, de twist der vrouwen, als het oordeel zelf zijn afgebeeld. Naast het oude testament is het nieuwe vertegenwoordigd, o.a. door de aankondiging door den engel, de aanbidding van de herders, de Bethlehemse kindermoord, de vlucht naar Egypte en andere voorstellingen uit het leven van Jezus.

De oudste, die tot in het begin van de 16e eeuw teruggaan, hebben een strak en gebonden uiterlijk, de jongere uit de 17e eeuw trachten elkaar door rijkere detaillering en overdreven versiering de loef af te steken.

Ter weerszijden van deze groepen enkele kerkheiligen, S. Martin, S. Georg en eenige met mythologische voorstellingen. Vooral Orpheus door zijn harpspel de dieren bekorende en de bekende tragedie van Pyramus en Thisbe vormen hier de meest geliefde onderwerpen.

Op de tafel langs de hiertegenover gelegen wand treffen wij van links af eerst een groep aan van de oudste met vroeg renaissance ornamenten en Gothische herinneringen uit het begin van de 16e eeuw.

Daarnaast met rijk versierde wapenschilden, waarop o.a. de jaartallen 1546, 1550, 1650 enz. voorkomen. Al deze vormen zijn eens particulier bezit van oude patricische- en burgerfamilies geweest zooals niet alleen door deze wapenschilden, maar ook uit de aan de achterzijde ingebande eigenaarsmerken kan blijken.

Naast laatstgenoemde komt een groep, die hoofdzakelijk uit de 17e en 18e eeuw stamt en waarin het burgerlijk leven in zijn verschillende geledingen getoond wordt.

Naast den edelman en den patriciër uit de 17e eeuw treffen ons hier vooral de voorstellingen uit het leven der burgers, hunne beroepen en bedrijven.

In eenzelfde in tweeën verdeeld vertrek zien wij links den barbier, die bezig is zijn cliënt in te zeepen en rechts den wond-arts, die bezig is een zieke te genezen. De schrijnwerker is bezig zijn hout te schaven, op de voorgrond staat de door hem gemaakte kist, aan de wand hangen zijn vele gereedschappen, achter in zijn werkplaats zien wij zijn leerling bezig met de lijmpot.

De huisvrouw zien wij hier op een groot braadspit worst braden, terwijl op de voorgrond hond en kat elkaar het bezit daarvan betwisten. Een boerin zien wij bezig het zelf gewonnen vlas te spinnen, terwijl ook andere voorstellingen op het dagelijksch leven der boeren teruggaan.

Een schoenmaker met zijn leerjongens draagt tot onderschrift: „Der Schuster mit seine Gesellen thut den Bauer Leder nehmen.“ Een andere beeldt een schip met vele roeiers af en heeft betrekking op een blijkbaar in de tweede helft der 16e eeuw spelend verhaal, dat ons door het randschrift wordt verklaard: „Die Zurcher dunt sich nit sparen und sind eins Tags von Zürich gon Strasburg gfare in 1576.“

Ook de voorstellingen der dansende boeren naar oude gravures van Beham, die ons zoo bekend zijn van de 16e eeuwse steengoedkruiken uit Rijnland, zijn op meerdere vormen vertegenwoordigd. Het opschrift: „Lustig Gert“ en het jaartal 1645 geven ons duidelijk herkomst en datum aan.

De enkele 18e eeuwse vormen zijn als zoodanig gemakkelijk te herkennen door een ingesneden jaartal en door de kleederdrachten der afgebeelde personen, doch veelal ook door een slappere uitvoering. Op één hiervan komt voor een montgolfière, de voorloopers onzer luchtballons, die door verwarmde lucht opstegen. Blijkbaar dateert dat stuk dus uit de laatste jaren der 18e eeuw.

* * *

Onder de tentoongestelde vormen zijn er ook die voor andere doeleinden dan voor het maken van gebak hebben gediend. Sommige ornamenten toch hebben dienst gedaan als versieringen van steengoedkruiken, andere voor kacheltegels, weer andere als gietvormen voor metaal. Naast houten en gebakken aardewerkvormen vinden wij hier dan ook een enkele van leisteen en Solenhofersteen, die zeker voor zilversmeden of tinnegieters gediend hebben.

Als aanverwant is hier ook een zevental gesmeed ijzeren oblie- of wafelijzers tentoongesteld. De oudste, waaronder één gedateerd 1514, hebben naar de afbeeldingen te oordeelen zeker nog gediend voor het maken van gebak voor kerkelijke of godsdienstige doeleinden.

Al deze vormen, hoe mooi ze ook mogen zijn en hoe rijk ze mogen zijn versierd door de kunstzinnige houtsnijders en pottenbakkers, hebben echter voor tentoonstelling een bezwaar, omdat ze het afgebeelde voorwerp slechts als negatief en in spiegelbeeld weergeven.

Een daarvan verkregen positief, een afdruk in verheven reliëf moest natuurlijk een veel levendiger, direct sprekender indruk maken.

Om dit te verkrijgen is onze bekende pottenbakker Chris Lanooy, uit Epe, aan het werk getogen en worden naast de vormen, de negatieven, de door hem bijzonder fraai gebakken afdruksels, de positieven tentoongesteld. De meeste in witte porcelein-aarde gebakken, ongeglazuurd, „en biscuit“ om daardoor niets van de fijn en scherp gesneden vormen te loor te doen gaan. Een enkele met zacht glazuur overtrokken.

Hierdoor heeft de tentoonstelling een tweeledig karakter gekregen en wordt er naast de kunstvaardigheid van de meest geheel anonieme of hoogstens door enkele voorletters aangeduide ambachtslieden uit de 16e en 17e eeuw, hier het werk gehuldigd van onzen 20e eeuwse kunstzinnigen pottenbakker.

Dat Chris Lanooy naast dit reproductiewerk ook de schitterendste geglazuurde schotels, kannen en kruiken heeft gemaakt, wordt hier op een derde tentoonstellingstafel bewezen.

* * *

In het bekende tentoonstellingszaaltje, waar vóór eenige weken Dr. Wieringa ons in zijn diorama's het verleden liet zien, wordt thans een serie samenhangende kunstnijverheidsproducten van het begin van de 16e eeuw tot in onze eeuw getoond. Ze geven een serie van over meer dan vijf eeuwen loopende kunstwerkjes te zien, die een stuk cultuurgeschiedenis toonen, waaruit bij aandachtige beschouwing veel meer te leren en te genieten valt dan in dit korte opstel kan worden aangegeven.

Ter vergelijking heb ik enkele vormen voor Sint Niklaas-gebak uit onze provincie aan de wanden gehangen. Deze dateren uit de 18e eeuw uit de tijd dus toen het kunstambacht overal reeds over zijn bloei heen was. Geen wonder dus dat deze voorbeelden van volkskunst het in kunstzinnigheid moeten afleggen tegen de 17e, doch vooral tegen de 16e eeuwse juweeltjes van handwerksnijverheid, die thans in het Prinsessehof worden getoond.

Waar deze bijzondere tentoonstelling ook gedurende de volgende weken in het Prinsessehof te zien zal zijn, behoeven ook velen, die op Zaterdag 6 Juni a.s. de Monumentendag te Leeuwarden bezoeken, of die gedurende de vacantiетijd hier eenige tijd verblijven, zich de gelegenheid niet te laten ontgaan om deze kunstzinnige en wetenswaardige cultuur uit voorbij gegane eeuwen te genieten.

De Conservator van het Prinsessehof,
NANNE OTTEMA

Leeuwarder nieuwsblad : goedkoop advertentieblad
20-05-1936